

ADLI OTOPSI ÖLGÜLERİNDE ELBİSELERİN İNCELENMESİNİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Zeki KÖRNEK
Prof. Dr. Gülsüm KEMALİYAN
Doç. Dr. Gökçe ÇETİN
Dr. İsmail AKMAK

THE IMPORTANCE OF EXAMINATION OF CLOTHING IN FORENSIC AUTOPSY CASES

Adli Tıp

Summary

The examination of clothing is an important part of every medical death investigation. No forensic autopsy can be deemed complete without an examination of the clothing.

However, the clothes on the deceased are probably the most neglected part of death investigation.

It is a crime for forensic personnel, forensic doctors, police men and physical evidence technicians to respect the value of clothing as evidence in a crime and to handle it properly. Often examination of the clothing can reveal as much about the case, manner and circumstances of death as examination of the body itself. Clothing evidence can, and usually does, provide important information in cases of doubtful identity and assault (i.e., cases where the victim has a high number of injuries, gunshot wounds, stab wounds, etc., which may have a pattern mark).

For these reasons, the important part that clothing may play in the solution of crime must not be underestimated at the outset of a forensic autopsy.

Competent clothing examination depends on scientific expertise, experience, and common sense. However, there are certain disorders and injuries of clothing where value as physical evidence are well established and the behavior of law enforcement officials is well established and should be recognized by every death investigator. It is essential to examine and interpret the injuries on the garments with those on the body. Laboratory analysis of

ADLİ OTOPSİ OLGULARINDA ELBİSELERİN İNCELENMESİNİN ÖNEMİ

Doç.Dr.Zeki SOYSAL

Prof.Dr. Özdemir KOLUSAYIN

Uz. Dr. Gürsel ÇETİN,

Dr. Derya AZMAK

THE IMPORTANCE OF EXAMINATION OF CLOTHING IN FORENSIC AUTOPSY CASES

Summary

The examination of clothing is an important part of every medicolegal death investigation. No forensic autopsy can be deemed complete without an examination of the clothing.

However, the clothes on the deceased are probably the most neglected part of death investigation.

It is critical for hospital personnel, forensic doctors, police men and physical evidence technicians to respect the value of clothing as evidence in a crime and to handle it properly. Often examination of the clothing can reveal as much about the cause, manner, and circumstances of death as examination of the body itself. Clothing evidence can, and usually does, provide important information in cases of doubtful identity and assault (i.e., rape, shooting, stabbing, stomping or striking with a blunt object which may leave a pattern mark).

For these reasons, the important part that clothing may play in the solution of crime must not be underestimated at the outset of a forensic autopsy.

Competent clothing examination depends on scientific expertise, experience, and common sense. However, there are certain disorders and injuries of clothing whose value as physical evidence are well established and which every death investigator should be trained to recognize and correctly interpret.

It is essential to examine all articles of clothing critically and correlate the injuries on the garments with those on the body. Laboratory analysis of

pertinent articles is also important. The forensic doctor can learn a great deal about the death from an evaluation of the victim's clothing.

In this article the authors have dealt with the following topics: how to handle clothing as evidence, how to gather information from clothing, and disorders of clothing of medicolegal importance. Also, the literature on this subject is presented.

Özet

Elbiselerin incelenmesi adli tıpta ölüm araştırmalarının önemli bir bölümünü oluşturur. Elbise incelemesi yapılmamış olan olgularda adli otopsinin eksiksiz olduğu kabul edilemez.

Bununla birlikte, ölünün üzerindeki elbiselerin incelenmesi ölüm araştırmalarında muhtemelen en fazla ihmal edilen kısımdır.

Bir suçta elbiselerin delil olarak taşıdığı değer bilmesi ve bunların gerektiği şekilde ele alınması hastane personeli, adli hekimler, polisler ve deliller ile uğraşan laboratuvar teknisyenleri yönünden önem taşır. Çoğu kez elbiselerin incelenmesi ile ölüm nedeni, tarzı ve şartları hakkında cesedin muayenesiyle elde edilebilecek kadar fazla bilgi sahibi olunabilir. Elbiselerden elde edilen deliller genellikle kimliği bilinmeyen cesetlerde, saldırıya uğramış olan olgularda (örneğin, ırza geçme, ateşli silahla yaralanma, bıçaklanma ve izini bırakabilen künt bir cisimle yaralanma olgularında) önemli bilgiler sağlayabilir.

Bu nedenlerle, adli otopsinin başlangıcında elbiselerin bir cinayetin çözümünde oynadıkları büyük rol küçümsenmemelidir.

Elbiselerin yeterli bir şekilde incelenmesi bilimsel ekspertiz, tecrübe ve sağduyuyu gerektirir. Bununla birlikte, elbiselerde delil olarak değeri iyice belirlenen bazı bulgular bulunabilir. Her ölüm araştırmacısının bunları tanıyıp, doğru bir şekilde yorumlayabilmesi için eğitilmiş olması gerekir.

Tüm elbiselerin dikkatlice incelenmesi ve vücuttaki lezyonlar bile elbiselerdeki hasarlar arasında ilişki kurulması şarttır. Elbiselerde laboratuvar analizlerinin yapılması da önemlidir. Adli hekim ölünün elbiselerinin değerlendirilmesi ile ölüm hakkında pek çok bilgi edinebilir.

Bu yazıda yazarlar elbiselerin delil olarak nasıl ele alınacağı, elbiselerden ne şekilde bilgi edinileceği konuları üzerinde durmuşlar ve elbiseler üzerinde adli tip açısından önem taşıyan bulguları belirtmişlerdir. Ayrıca, konu ile ilgili kaynaklar sunulmuştur.

Elbiselerin delil olarak ele alınması

Olay yerinde elbise delillerinin değerlendirilmesi

Elbiselerin genel incelemesi olay yerinde başlar. En iyisi, cesedin üzerindeki elbiseler bozulmadan bırakılmalıdır. Cesede dokunmadan veya elbi-

seleri ellemeden önce, olay yerinin fotoğrafları çekilmelidir. Ne yazık ki, bu durum her zaman mümkün olmaz. Aile fertleri, ölenin arkadaşları, olay yerine girenler ve kurtarma ekibinin elemanları çoğu kez olay yerinin düzenini bozarlar ve ceset ölüm araştırmacıları gelmeden önce taşınır. Bu nedenle, ölüm araştırmacısının başlıca görevlerinden birisi, olay yerinin ne şekilde bozulduğunu belirlemektir. Cesedin ilk pozisyonunun ne şekilde olduğunun ve elbiselerin vücutta nasıl bulunduğunun belirlenmesi gerekir.

Cesedin olay yerinde yapılan ilk muayenesinde ölünün etrafında gezinilmeli, gerekli olduğu zaman fotoğraflar çekilmeli, ölünün pozisyonu, elbiselerin durumu ve birlikte bulunan delillerin yerleri belirlenmelidir. Cesedin kabataslak resmi çizilmelidir. Yeterli sayıda fotoğraf çekilinceye kadar cesede dokunulup, kımıldatılmamalıdır. Bu işlemler tamamlandıktan sonra, ceset daha ayrıntılı bir inceleme yapılabilmesi için taşınabilir. Rektal ısının ölçülmesi sırasında düğmelerin çözülmesi, gömlek ve paltoların yukarı, pantolon ve külotun ise aşağı doğru çekilmesi ile elbiselerin düzeni bozulabilir. Bununla birlikte, cesetlerin olay yerinde elbiseleri çıkartılmamalıdır. Ayrıca, olay yerinde cesedin elbiselerinden eşyalar alınmamalıdır. Cesetler daima olay yerinde buldukları şekilde tüm elbiseleri üzerlerinde olarak morga kaldırılmalıdırlar. Olay yerinde adli hekim elbiseler üzerinde yapmış olduğu zararlar kaydedilmelidir.

Olay yerinde elbiselerin durumu, düzeni ve bütünlüğü titiz bir şekilde belirlenebilmesine rağmen, bunların daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi imkânları iyi olan bir morgda yapılmalıdır. Ceset morgda ikinci defa elbiseli olarak muayene edilir. Daha sonra elbiseler tamamen çıkarılmalı ve bunlar ayrı olarak incelenmelidir (1, 10).

Otopsi sırasında elbiselerin incelenmesi

Otopsi sırasında elbiselerle ilgili her çeşit işlem dikkatlice yapılmalıdır. Aksi halde, elbiseler ele alınırken yapılan dikkatsizlik elbiseler üzerlerinde bulunan barut tanecikleri, metal parçacıkları ve diğer delillerin kaybolmasına neden olabilir.

Elbiseler çıkarılmadan önce, dikkatli bir şekilde incelemeleri yapılmalıdır. Elbiseler üzerindeki deliller toplanmadan, yerlerinde iken fotoğrafları çekilmelidir. Elbiselerin durumu (düğmeleri çözülmüş gömlekler, aşağı doğru indirilmiş pantolonlar, vs), bir elbisenin diğeri ile ilişkisi kaydedilmelidir. Bazen içteki elbiseler dışa giyilirler. Bazen T şeklindeki iç gömlekleri ve uzun donlar gibi iç giysileri, gömlek ve pantolon gibi standart dışı giysilerin üzerine giyilmiş olabilirler. Adli hekim elbiselerin incelemesini yalnızca vücuttan çıkardıktan sonra yaparsa, elbiseler arasındaki ilişkileri belirleyemez. Kıl, lif, ateşli silah kalıntıları, boya, vs. gibi deliller normalde dış giysilerin dış yüzeyi üzerinde bulduklarından, dış giysilerin iç giysilerden ayırt edilmesi önemlidir.

Elbiseler üzerinde bulunan delillerin yerleri tarif edilmelidir. Ateşli silahla ölüm olgularında mermi deliklerini bulmak için dikkatli bir araştırma yapılmalıdır. Her mermi deliği tarif edilmeli ve fotoğrafı alınmalıdır. Mermi deliklerinin yeri, ölçüleri, alev, is, barut ve yağ gibi bulguları gösterip göstermedikleri belirtilmelidir. Elbiselerdeki mermi deliklerinin yerleri yaka, dikilmiş kenar, vs. esas alınarak tarif edilebilir. Bu bulgulardan herhangi birisi görülürse, ölçüleri kaydedilmelidir. Bazen elbiseye saplanmış ince metal parçacıkları (namlu veya mermilere ait) bulunabilir. Bu parçacıkları taşıyan alanın tarifi yapıldıktan ve fotoğrafı çekildikten sonra, parçacıklar alınarak saklanmalıdır. Elbiselerdeki giriş deliklerini çıkış deliklerinden ayırt etmek için çaba sarfedilmelidir. Mermi deliklerinin etrafındaki kumaş liflerinin yönleri belirlenmelidir. Elbiseler ve vücuttaki mermi delikleri arasındaki ilişkiler saptanmalıdır. Mermi çekirdeklerinin elbiselerin kıvrım yerlerinden geçmesi halinde, elbiselerde vücuttakinden daha fazla sayıda mermi deliği bulunabilir.

Bu gibi ön işlemler tamamlandıktan sonra, cesedin üzerindeki elbiseler çıkarılmalıdır. Elbiseler sağlam olarak çıkarılmalı, kesilip, yırtılmamalıdır. Her elbise çıkarılırken, kumaşın rengi ve niteliği kaydedilmelidir. Elbiseler çıkarılırken üzerlerinde görülen mermi çekirdekleri veya mermi çekirdeğine ait parçalar dikkatlice toplanıp, muhafaza edilmeli ve buldukları yerler kaydedilmelidir.

Cesetten elbiselerin çıkarılması bazen güç olabilir. Bu duruma özellikle şişman, ölü sertliği tam olarak gelişmiş, kaslı yapıda olan cesetlerde yahut elbiselerin hantal, sıkı veya ıslak olduğu hallerde rastlanır. Bu gibi durumlarda elbiseler vücuttan büyük bir makas ile kesilerek çıkarılabilirler. Bununla birlikte bu işlem dikkatlice yapılmalıdır. Elbiseler üzerinde bulunan mermi delikleri, bıçak kesikleri, lastik veya ayak izleri kesilmemelidir. Ayakkabılar, çoraplar, pantolonlar ve iç giysiler normalde olduğu şekilde çıkartılabilirler. Blüzlerin, gömleklerin, ceketlerin ve kostümlerin çıkartılması çoğu kez biraz daha güçtür. Önce giysilerin düğmeleri çözülmelidir. Daha sonra bir kol kafanın üstüne doğru tamamen uzatılmalı ve dirsek bükülmelidir. Bu manevra, ölü sertliği iyice gelişmiş ise biraz kuvveti gerektirir. Bu manevrayı zor kullanarak uygulamamalıdır. Aksi halde humerus kemiği üst bölümünden kırılabilir. Daha sonra giysi, iç gömleği ile elbise kolunun birleştiği kısmın iç tarafından tutularak dirseğe doğru çekilir. Elbisenin bütün kolu dirseğin üzerinden çekildikten sonra, giysinin bütünü koldan, baş üzerinden ve diğer koldan aşarılı bir şekilde çıkartmak kolaylaşır.

Elbiseler kıl, lif, leke, boya parçacıkları ve ateşli silah kalıntıları gibi deliller yönünden inceleme yapılabilmesi için muhafaza edilmelidir. Elbiseler özel bir inceleme için laboratuvara gönderilmeden önce havada kurutulmalıdır. Kasten çıkarılmış yangın olaylarında hidrokarbon kalıntılarının tespiti

açısından hemen temiz ve kuru bir teneke kutu içine koyularak kapatılmalıdır.

Çarpıp kaçan motorlu taşıt kazası olgularında olduğu gibi, delillerin elde edilmesinin önem taşıdığı durumlarda elbiseler vücuttan temiz ve kuru bir örtü üzerine dikkatli bir şekilde nakledilmelidir. Delillerin elbiselerden yere düşmemesi için her türlü çaba sarfedilmelidir. Elbette, elbiseler yere atılmamalıdır. Elbiseleri bir örtü üzerine yaymak suretiyle havada kurumaları sağlanabilir. Normalde elbiselerin kurumması için bir günlük zaman gerekir. Ateşli silah kalıntıları yönünden test yapılmasını gerektiren elbiseler bir askı üzerine alınarak havada kurutulabilirler.

Elbiseler kurutulduktan sonra parafe edilip paketlenmelidir. Paketleme işlemi elbiselerin önc ekatlanıp, daha sonra üzerlerinin bir örtü ile sarılması şeklinde yapılabilir. Ateşli silahla ölüm olgularında elbiseler mermi delikleri ve barut artıkları zarar görmeyecek ve bulaşma olmayacak bir şekilde katlanmalıdır. Bundan sonraki işlem, elbiselerin bir şerit veya tel ile sarılmasıdır.

Elbiseler ıslak veya üzerilenide taze kan bulunduğu zaman paketlenmemelidir. Aksi halde, sperm ve kan gibi biyolojik sıvıların bozulmalarına yol açabilen mikroorganizmalar üreyerek çoğalırlar. Bu nedenle, böyle sıvılar yönünden yapılacak olan testler güçleşebilir veya sonuçları anlamsız olabilir. Ayrıca, ıslak veya taze kan taşıyan elbiseler laboratuvar teknisyenleri yönünden de kötü kokulu ve tiksindiricidir. Kağıt veya plastik torbalar benzin gibi uçucu hidrokarbonları sızdırdıklarından, yangında ölmüş olan bir kimsenin yanmış elbise kalıntıları hava geçirmez kaplar içerisine koyularak laboratuvara gönderilmelidir. Yangın olgularında elbiseler naylon torbalara koyulmalı, bu torbalar da hava geçirmeyen bir kavanoz veya teneke kutuya yerleştirilmelidir. Naylon torba kullanmanın bir avantajı daha vardır. Naylon torba kullanıldığında laboratuvar teksinyeni bir gaz şiringasının iğnesini naylon torba içerisine sokarak elde ettiği numuneyi doğrudan doğruya gaz kromatografisi cihazına verebilir.

Elbiseler toz analizi yönünden laboratuvara gönderilecekse, içerisi temiz beyaz bir kağıt ile döşünmüş olan sağlam bir karton kutu kullanılmalıdır. Elbiseler katlanmalı, her katlanma yerinin arasına beyaz bir kağıt koyulmalı ve her elbise için ayrı bir kutu kullanılmalıdır. Kutu etiketlenip, mühürlenmeli ve sağlam bir kağıda sarılarak laboratuvara yollanmalıdır.

Şayet elbiseler barut artıklarının incelenmesi yönünden laboratuvara gönderilecekse, mermi deliğinin etrafındaki kumaşın her iki tarafına beyaz bir kağıt koyulmalıdır. Bu kağıtların da üzerine sağlam bir karton levha yerleştirilmelidir. Böylece, iki karton levha arasındaki elbise kısmı sıkı bir şekilde muhafaza edilmiş olur. Bundan sonraki işlemler yukarıda bahsedildiği şekilde tamamlanmalıdır (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13).

Hastane acil tedavi odasında elbiselerin ele alınması

Bir hastanenin acil tedavi odasında çalışan personel ateşli silahlarla yaralanma, bıçaklanma, saldırı, trafik ve iş kazası ve zehirlenme olayı mağdurları ile sık olarak karşılaşılır. Bu gibi olgularda elbiseler dahil olmak üzere delillerin uygun bir şekilde toplanması, etiketlenmesi ve gerekli makamlara teslim edilmesi acil tedavi odası personelinin sorumluluğunun önemli bir bölümünü oluşturur. Bu konudaki düzenli talimatlar, acil odası personelinin eğitiminin bir bölümü olmalıdır. Hemen başvurulabilmesi açısından acil tedavi odasında yazılı kılavuzlar bulunmalıdır.

Acil tedavi odasında yapılan en önemli hata, cinayet olgularında elbiselerin önemli bir delil parçası olduğunun bilinmemesidir. Ateşli silah ve bıçakla yaralananlarda, dayak yiyenlerde, trafik kazasına ve cinsel saldırıya uğrayanlarda elbiseler muhafaza edilerek polise verilmelidir.

Elbiseler ve diğer delil olabilecek eşyalar polise verilirken bunların teslim edildiğini gösteren bir alındı kağıdı düzenlenmelidir. Bu kağıda eşyaların listesi, teslim ediliş tarihi ve zamanı kaydedilmelidir. Eşyaları teslim eden ve onları teslim alan kimselerin isimleri ve imzaları da alındı kağıdında bulunmalıdır. Alındı kağıtlarının düzenlenmesiyle delillerin korunması sağlanmış olur. Bütün hastanelerin acil tedavi odalarında delillerle ilgili alındı kağıtları bulunmalı ve acil odasının bütün personeline bunların nasıl ve ne zaman kullanılacağı öğretilmelidir.

Acil tedavi odalarında çoğu kez elbiseler tedaviye çabuk başlanabilmesi için yaralının vücudundan kesilerek veya yırtılarak çıkartılır. Makasın ucunun elbiselerindeki mermi deliklerine veya bıçak kesiklerine sokularak kesme işlemine başlanması tamamen yanlış olan bir işlemdir. Elbiseler kesileceği zaman makas elbiseler üzerindeki bu gibi defektlerin etrafından geçirilmelidir.

Elbiseler acil odasındaki karışık durumlar sırasında yere atılabilirler. Bu uygulamadan vazgeçilmelidir. Ancak elbiseler yere atıldığı takdirde mümkün olduğu kadar süratle toplanmalı ve bir torbanın içine koyulmalıdır. Bu işlem temizlik personeli gelmeden ve elbiseler kirli çamaşır sepetine koyulmadan yapılmalıdır. Elbiselerin kaybolmaması veya başka bir hastanın elbiseleriyle karışmaması için odaya saçılmamaları yönünden her türlü çaba sarfedilmelidir. Karışık duruma geçtikten sonra, mağdurun tüm elbiselerinin çıkarılmış ve torbadaki bütün elbiselerin ona ait olduğunun garantilenmesi için kontrol edilmelidir. Daha sonra bu torbaya kişinin ismini ve diğer kimliği belirleyici bilgileri ihtiva eden etiket bağlanmalıdır. Torba ilgili makamlara verinceye ve onlardan alındı kağıdı alınincaya kadar emin bir yerde muhafaza edilmelidir (1, 14).

Olay yerinde elbiselerden bilgi edinilmesi

Elbiselerin genel durumu

Ölünün üzerinde bulunan elbiselerin çeşidi ölüm zamanı ve öldüğü sıradaki faaliyeti hakkında değerli bilgiler verebilir. Pijama giyinmiş bir durumda ölü olarak bulunan bir kimse ekseriya gece veya sabahın erken saatlerinde ölmüştür. İş kıyafeti giyinmiş olarak veya kısmen giyinik bir halde evinde ölü olarak bulunan bir kimse, ekseriya bürosuna gitmeden önce veya iş dönüşünde yahut akşam eğlencesinden hemen sonra veya önce ölmüştür.

Cesedin tamamen veya kısmen elbiseli olup olmaması önem taşır. Gömleklerin düğmeleri çözülmüş, pantolan fermuarlarının indirilmiş ve kemer tokalarının açılmış olup olmadığına dikkat etmelidir. Pantolonların giyilmiş bir vaziyette mi yoksa çıkarılmış mı oldukları kaydedilmelidir. Giysiler hakkındaki benzer özelliklere dikkat edilmelidir. Bu bulgulara dayanılarak, ölüm şartları arasında bağlantı kurulabilir. Örneğin, bir kimsenin tuvalette pantolonu aşağı indirilmiş bir durumda ölü olarak bulunması, onun işerken veya büyük aptestini yaparken öldüğünü işaret eder. Bununla birlikte, genç bir kadının oturma odasında elbisesi yukarı, pantolonu ise aşağı doğru indirilmiş bir vaziyette ölü olarak bulunması onun bir aşk cinayeti kurbanı olabileceği hakkında şüphe uyandırmalıdır. Öldürülmüş bir kadının elbiselerinde bulunan sperm lekeleri ırza geçme olayını düşündürür.

Hipotermiye ölüme yol açtığından şüphelenildiğinde, ölünün elbiselerinin durumu önem taşır. Bu kimseler çoğu kez ya tamamen soyunuk ya da kısmen elbiseli olacak şekilde elbiselerini çıkartmışlardır. Terminal dönemde vücudun ısıyı muhafaza etme mekanizmasının iflas ettiğine inanılmaktadır. Vazodilatasyon meydana gelir ve kişide gerçekte sıcaklık veya ateş basması hissi vardır. Bu nedenle, bu kimseler terminal dönemde elbiselerini çıkarırlar. Soğuk bir kış gününde dışarda tamamen veya kısmen soyunuk bir vaziyette ve elbiseleri yanında ölmüş bir kimsenin soğuğa maruz kalma kurbanı olduğu düşünülebilir.

Tozlu veya çamurlu olan elbiseler, kişinin son zamanlarda ev dışında bulunmuş olduğuna işaret ederler. Normalin dışında temiz olan elbiseler de önem taşıyabilirler. Ateşli silah ve bıçakla yaralanarak veya dövülerek öldürülen kimselerin elbiselerinde ekseriya çok sayıda kan lekesi vardır. Böyle bir olayın kurbanının elbiseleri nispeten kansasız olarak bulunursa, vücudunun ölümünden sonra temizlenmiş veya ona yeniden elbise giydirilmiş olduğu şüphesi uyanmalıdır.

Elbiselerde bulunan çamur lekeleri boğuşmayı, yağ lekeleri motorlu taşıt ve tren kazasını, kusmuk lekeleri zehirlenmeyi, dışkı lekeleri ise asfiksi veya zehirlenmeye bağlı ölümü akla getirmelidir.

Yüksek dozda ilaç alınmasına bağlı ölüm olgularında elbise bükümlerinde tabletler veya kapsüller bulunabilir.

Elbiselerdeki kıvrımların, özellikle vücudun alt bölümündekilerin incelenmesiyle olayla ilgili bazı bilgiler edinilebilir. Bu nedenle, kıvrımların horizontal mi yoksa vertikal mi olarak seyir gösterdikleri veya bunların elbisenin katlanmasına bağlı olup olmadıkları kaydedilmelidir. Elbiseler uzunluğuna çekildikleri zaman, dış tarafı kirli fakat kıvrımları temiz olan horizontal buruşukluklar meydana gelir. Vücut elbiselerden yakalanarak kaldırılmışsa veya hareket ettirilmişse, karakteristik şekiller oluşur.

Bir ölünün üzerinde karşı cinse ait elbiselerin bulunuşu aydınlatıcı olabilir. Yetişkin bir erkeğin üzerinde sutyen, jartiyer, kadın külotunun görülüşü, psikoseksüel bir anormalliğe (transvestitizm) işaret eden. Böyle bir durumun tespit edilişi, olayın aydınlatılmasında yardımcı olabilir.

İntihar olaylarında, kişi vücudunda öldürücü ateşli silah veya bıçak yarısı oluşturmadan evvel dikkatlice elbiselerini çıkarır veya onları bir tarafa doğru iter. Halbuki, cinayet olaylarında saldırgan mağdurun elbiseleri üzerinde ateş eder veya bıçağını sokar. O halde, olayın orijininin aydınlatılmasında vücuttaki elbiselerin durumunun belirlenmesi yardımcı olabilir. Bir örnek verecek olursak, boğazdaki bir yara ile birlikte kravat ve gömleğin de kesilmiş olması kuvvetle cinayeti düşündürür. İntihar etmeye niyetlenen bir kişi, akıl hastası değilse, kravat ve gömleğinin kullanacağı keseci alete mekatin bir engel teşkil etmesini istemez.

Şüpheli şahsın elbisesine ait kumaş lifleri ölünün elbiseleri üzerinde kalmış olabilir. Bu liflerin elde edilmesi ve yapılacak olan araştırmalarla şüpheli kimse yakalanabilir (1, 15, 16, 17, 18, 19).

Karışık elbiseler

Bir cinayet yerinde bulunan bütün elbiselerin ölüye ait olduğunun sanılması sık yapılan bir yanlışlıktır. Bazen, katile ait elbiseler bulunur. Bu durum, cinayet araştırmasına başlamadan önce henüz dokunulmamış olan cinayet yerinin fotoğraflarının alınmasının önemini gösterir (1).

Bir suç aleti olarak kullanılmış olan elbiseler

Katil olay yerindeki elbiseleri bir suç aleti olarak kullanmış olabilir. Gömlekler, çoraplar, kemerler, eşarplar boğmada kullanılmış eşyalar olabilir. Minderler ve yatak çarşafı ağız ve burunu örterek boğmada kullanılabilirler. Ayakkabılar, özellikle yüksek ve topuğunda demir bulunanlar öldürmek amacıyla vurma eyleminde kullanılmış olabilirler (1).

Elbiseler üzerinde adli tıp açısından önemli olan bulgular

Kan lekeleri

Elbiseler üzerindeki kan lekeleri kişinin ölümünden kısa bir süre önceki faaliyeti hakkında önemli bilgiler verebilir. Bu nedenle kan lekelerinin

dağılımını belirlemek önemlidir. Kan herhangi bir sıvı gibi aşağı doğru akar. Bir gömlek veya pantolan üzerinde aşağı doğru akmış olan kan damlasının şeklinden, kişinin yaralanma sırasında ayakta durduğu, oturduğu veya dik bir durumda bulunduğu anlaşılabilir. Ayakkabıların üzerindeki kan damlacıkları da kişinin dik bir pozisyonda bulunduğunu gösterir. Kan yukarı doğru akamaz. Yerçekiminin aksine yukarı doğru seyir gösteren kan damlaları cesedin ölümden sonra oynatılmış olduğuna işaret ederler. Bir başka örnek verecek olursak, boğazında kesik bulunan bir olguda elbiselerin arka tarafı kan ile ıslanmışsa, mağdurun öldürücü yarayı aldıktan sonra sırtüstü yatmış ve bu pozisyonda kalmış olduğu anlaşılır. Şayet elbiselerin üst ve alt kısımları fazlaca kanlanmışsa, kişinin yaralanmadan sonra hemen düşmemiş ve şuurunu kaybetmemiş olduğu akla gelmelidir. Kan lekelerinin kuru ya da ıslak olup olmadıkları da kaydedilmelidir. Kan oldukça hızlı bir şekilde kurur. Islak kan lekeleri ölümün kısa bir süre önce meydana gelmiş olduğunu gösterir.

Elbiseler kan ile uniform bir şekilde ıslanma eğilimi gösterirler. Ateşli silah ve bıçak yaralarının üzerindeki elbise alanları ekseriya kan ile ıslanır. Elbiselerin katlanmış olduğu durumlarda kıvrımların derin kısımları kan ile ıslanmıştır. Kıvrımların yalnızca üst kısımları kan ile lekelenmişse, bu kanın bir kan birikintisinden gelmiş olduğu düşünülmelidir. Benzer şekilde, ölen kişi bir kan birikintisinden sürüklenerek çekilmiştir.

Küçük kan lekecikleri, kanın elbiseler üzerine sıçramış veya fışkırmış olduğuna işaret ederler. İntihara bağlı başında ateşli silah yarası bulunan bir kimsenin gömleğinin omuzunda ve kolunda bulunan kanın yaradan arkaya doğru sıçramış olduğu akla gelmelidir. Bununla birlikte, kan damlacıkları ölünün dışında bir kaynaktan da gelmiş olabilirler. Gerçekten, bunlar saldırganına ait olabilirler. Elbiseler üzerine sıçramış veya fışkırmış olan kan damlacıkları görüldüğünde, bunların grubu tayin ettirilmeli ve ölünün kan grubu ile karşılaştırılmalıdır.

Ölünün vücudunda herhangi bir yaranın olmadığı, ancak elbiseleri üzerinde kan veya kanlı parmak izleri bulunduğu zaman, saldırganın yaralanmış olduğu düşünülmelidir (1, 16, 20).

İdrar ve sperm lekeleri

Bazen idrar lekeleri pantolonların veya elbiselerin ön kısmında bulunur. Anamnezinde nöbet (epilepsi nöbeti gibi) bulunan bir ölüde, bu lekeler terminal bir olay olarak bir kriz hadisesine işaret edebilirler.

Bir erkeğin iç çamaşırı üzerinde bulunan sperm lekelerinin tanı açısından önemi yoktur. Spermin dışarı atılması rutin bir postmortem olaydır. Sperm lekeleri ultraviyole ışığı altında yeşilimsi-mavi renkte floresans verir-

ler. Genital bölgenin biraz uzağındaki elbiselerde sperm lekesi bulunduğu taktirde şüphe uyanmalıdır. Şüphesiz, bu lekeler bir kadının elbiseleri üzerinde bulunursa, oldukça fazla önem taşırlar (1, 21).

Mücevherat

Mücevherat insan kalıntılarının kimliğinin tespitinde önemli bir yardımcıdır. Kırılma, suya batma veya yangın yahut ısı ile hasara uğrama nedeniyle duran saatler ölüm zamanına işaret eden delilleri mükemmel bir şekilde gösterebilirler. Bununla birlikte, saatlerin, ne kadar ucuz olurlarsa olsunlar, bu gibi şartlara hayret verici bir şekilde dayanıklı oldukları görülür.

Saat kayışları ve yüzükler çıkarıldığında deride iz bırakırlar. Parmak üzerinde bir yüzüğün veya bilek üzerinde bir saat kayışının izi görüldüğünde, bu eşyaların ölümden sonra yerlerinden çıkarılmış oldukları akla gelmelidir. bu gibi durumlarda, hırsızlığın bir cinayet sebebi olduğu düşünülebilir(1).

Düğmeler

Ölünün gömleğinin, ceketinin veya pantolonunun düğmelenmiş veya düğmelerinin çözülmüş olup olmadığını kaydetmek önemlidir. Bu gibi giysilerin düğmeleri çözülmüşse, her deliğe uyan bir düğmenin olup olmadığı veya bir boğuşmada olduğu gibi, bir veya daha fazla sayıda düğmenin sökülerek çıkarılıp çıkarılmadığı belirlenmelidir. Bir elbiseden sökülerek çıkarılmış olan düğmeler, cinayet yerinde araştırılmanın gerekli olduğuna işaret ederler. Düğmeler cesetten uzak bir yerde bulunduğu taktirde, bu alanın boğuşmanın geçtiği yer olması muhtemeldir. Aksine, düğmeler olay yerinde bulunurlarsa, ölünün elbiselerine ait oldukları hemen kabul edilmemelidir. Zira, saldırganın elbiselerine de ait olabilirler. Kırık düğme parçaları da bu şekilde faydalıdır. Elbiselerin düğmeleri iliklenmiş ise, düğmelerin bulunması gereken deliklerinde olup olmadıkları kaydedilmelidir. Düğmeleri yanlış veya düzensiz bir şekilde iliklenmiş olan elbiseler, kişinin ya acele ile giyinmiş olduğunu veya elbiselerinin başka bir kimse tarafından giydirilmiş olduğunu düşündürür (1).

Ayakkabılar

Olay yerinde ayakkabılar dikkatle ele alınmalıdır. Bunlar bazen mükemmel bir parmak izi kaynağı olabilirler. Ayakkabı topuklarının arkasındaki veya ayakkabı burnundaki sürtünme izleri, kişinin süreklenmiş olduğuna işaret ederler. Ayakkabı tabanlarında kan lekeleri bulunan kimselerin saldırı sırasında muhtemelen dik bir pozisyonda buldukları, olay yerinin etrafında koştukları ve saldırı esnasında kan birikintileri üzerinde yürüdükleri akla gelmelidir. Ayakkabılar üzerindeki kir veya çamurdan örnekler alınabi-

lır. Bu 6rnekler, kişinin bulunduğu yerin anlaşılması için, bilinen yerlerden alınan toprak numuneleri ile karşılaştırılabilir. Ayakkabıların taban ve topraklarındaki yapısal Şekiller bazen etraftaki çamur, kar veya kan üzerinde g6rebilmek m6mk6nd6r(1).

Çoraplar

Çoraplar çoğu kez çıkartılmıştır. Bazen birden fazla çorap giyinilir. Cesedin giysileri çıkarılırken, içteki çorabı dıştakiyle karıştırmaya dikkat etmelidir. Çorapların ter dışında temiz ve kuru olmaları gerekir. Çamurlu, kirli veya ıslak olan çoraplar, 6lenin kısa bir s6re 6nce ev dışında bulunmuş olduğuna muhtemel olarak işaret ederler(1).

Pantolonlar

Pantolonlar 6zerinde sık olarak çamur lekeleri bulunur. Bunların en sık olarak g6r6ld6kleri yerler elbise kolunun yeni ve dizlerdir. Dizler 6zerinde bulunan kir veya çamur lekeleri kişinin 6l6m anında diz6st6 oturduğuna işaret edebilirler. Bu gibi lekeler bazen başın arka kısmında ateşli silahla meydana gelmiş bitişik atış yarası bulunan bir kişinin pantolonu 6zerinde bulunurlar. Soğuk mevsimde, çoğu kez birden fazla elbise giyinilir. Yine, cesedin elbiseleri çıkarılırken, dıştaki pantolonu içteki ile karıştırmamaya dikkat etmelidir. Fermuarın çekilmiş veya çekilmemiş durumda bulunduğuna ve kemerin bağlanmış veya bağlanmamış olduğuna dikkat edilmelidir. Pantolonlar ve kemerlerde s6r6kleme izlerinin bulunabileceği yerlerdir (1).

S6tyenler

S6tyenler normalde yerlerinde olmalıdırlar. Olay yerinde memelerin 6st6ne doğru çekilmiş olan bir s6tyen cinsel saldırı ř6phesini uyandırmalıdır. S6tyenler ayrıca i tarafı dışta olacak Şekilde giyinilmiş olabilirler. Bu durum, cesedin giysileri çıkarılmadan 6nce bakılması gereken bir ayrıntıdır. Bazı s6tyenler 6nde iliklenirler. Sutyenlerin d6zg6n bir Şekilde iliklenmiş olması gerekir. D6zg6n olmayarak iliklenmiş olan bir sutyen ř6phe uyandırabilir. Şartlara bağlı olarak, kişinin başka birisi muhtemelen cinayet suusu tarafından giydirilmiş olduğuna işaret edebilirler. Bazen, sutyenler kadın k6lotlarında olduğu gibi erkeklerin 6zerinde bulunurlar. Bu giysiler genellikle normal erkek giysilerinin altına giyinilirler ve cesedin giysileri çıkarılmadan bunların farkına varılamaz(1).

Şapkalar

Şapkaların v6cut 6zerinde veya yakınında bulunması gerekir. V6cuttan biraz uzakta bulunan Şapkalar, kişinin 6l6m6nden kısa bir s6re 6nce yorucu

bir faaliyet içinde bulunduğuna işaret eder. Bu faaliyet, koşma veya boğuşma şeklinde olabilir. Bir yolun yan tarafında duran bir cesetten biraz uzakta bulunan şapkası ona bir motorlu taşıtın çarpıp kaçtığını akla getirebilir. Başa isabet eden ateşli silah mermileri şapkaları delebilir(1).

Islak Elbiseler

Islak elbiseler ölüm şartlarını gösterebilir. Örneğin, suda boğulan bir kimsenin elbiselerinin ıslak olması beklenir. Bu durum yağmurda veya karlı bir ortamda ölü olarak bulunan kişiler için de geçerlidir. Ev içinde ıslak bir vaziyette bulunan elbiseler şüphe uyandırır. Bu durum kişinin ya ıslak bir ortamdan ev içine getirilmiş ya da muhtemel bir banyo küvetinde boğulmuş olduğunu düşündürür. Ölüm şartlarının dikkatlice araştırılması gerekir(1).

Vulvaya koyulan petler ve vaginal tamponlar

Cinsel saldırı olgularında, olay anında veya olaydan sonra koyulmuş olan pet ve tamponlar muhafaza edilerek incelenmelidir (22).

Kumaş parçacıkları

Kumaş parçacıklarını bazen olay yerinden delil olarak toplamak mümkündür. Bunlar özellikle katilin olay yerine geldiği yolda bulunan çivi, kıymık, ağaç dalı, keskin kenarlı bir cisim gibi herhangi bir çıkıntılı yüzeye takılmış olabilirler. Çarpıp-kaçma şeklindeki trafik kazalarında kumaş parçacıkları taşıtın alt kısmına veya herhangi bir çıkıntılı bölümüne takılarak kalmış olabilir. Kumaş parçacıkları bir yangını başlatmak için fitil olarak kullanılabilirler.

Bu gibi parçacıkların buldukları zaman büyüklükleri, şekilleri, renkleri, deseni ve kumaşın genel çeşidi kaydedilmelidir. Parçanın bulunduğu yer de belirtilmelidir.

Parçacık alınırken, üzerinde herhangi bir hasar oluşmaması için dikkat sarfedilmelidir. Parçacık küçük ise bir pens yardımıyla tutularak katlanması gerektirmeyecek kadar geniş olan bir kabın içine koyulmalıdır. Daha büyük parçalar dikkatlice katlanarak temiz bir kağıt torba içerisine koyulup kapatılmalıdır. Büyük parçalar üzerine başka maddeler yapışmış olabilir. Bu gibi parçalara gerektiğinden fazla dokunulmamalıdır(23).

Ateşli silahların yaptıkları hasarlar

Tabancalara bağlı hasarlar

Ateşli silahların elbiselerde yaptıkları hasarların incelenmesiyle değerli bilgiler elde edilebilir. Böyle bir inceleme ile sağlanan bilgiler nispeten ke-

sin ve anlamlıdır. bu nedenle bir ateşli silahla ölüm olgusunda, özellikle elbiselerde mermi delikleri bulunuyorsa, elbiselerin incelenmesi önem taşır. Bir ateşli silahla ölüm olayında ölünün elbiseleri incelenmediği takdirde, ölüm araştırmasının tam olarak yapılmış olduğu söylenemez.

Vücuda sürtünerek geçen ateşli silah mermilerine bağlı olarak elbiselerde dizi haline giriş ve çıkış delikleri meydana gelir. Bu delikler düz bir hat üzerinde olup birbirlerine nispeten yakın olarak bulunurlar. Sürtünerek geçen mermi çekirdekleri çoğu kez vücudun bizzat kendisinde herhangi bir yara oluşturmaksızın elbiselerde giriş ve çıkış delikleri meydana getirir. Bunların görünümü dikkate alınarak kişinin silahın namlu ağzına göre pozisyonu belirlenebilir. Örneğin, bir gömleğin ön tarafında bu şekilde oluşmuş olan ve düz bir hat üzerinde bulunan defektler, atışın kişinin sağ veya sol tarafından yapılmış olduğuna işaret ederler. Aynı şekilde, elbise kolunda meydana gelmiş olan defektler ise atış anında kişinin kollarının savunma pozisyonunda uzatılmış bulunduğunu gösterebilir. Atışın sayısı hakkında yanlış bir sonuç çıkarılmaması için elbiselerde bulunan bu çeşit defektler atlanmamalıdır. Elbiselerin hem iç hem de dış tarafı incelenirse, üzerlerinde bulunan böyle mermi deliklerinin gözden kaçırılması ihtimali azalır.

Bazen, yalnızca cesedin incelenmesi suretiyle giriş ve çıkış yaralarının ayırt edilmesi güçtür. Bu durum, özellikle mermi hızı yüksek olan ateşli silahlarla oluşmuş yaralarda söz konusudur. Elbiselerin incelenmesiyle çoğu kez sorun ortadan kalkar. Giriş defektlerinde kumaş liflerinde içe doğru çevrilme eğiliminin (sıkı temas durumları hariç) yanısıra deliğin etrafında silinti halkası görülür. Çıkış deliklerinde ise lifler dışa doğru çevrilme gösterirler ve bazen yuvarlaktan ziyade çizgi şeklindedirler. Kumaş liflerinde giriş deliğinde içe, çıkış deliğinde ise dışa doğru çevrilme şeklinde görülen bu özellik daima kesin olmayıp, elbiselerin ellenmesiyle değişikliğe uğrayabilir.

25 kalibrelik tabanca mermileri gibi hızları düşük olan mermir çekirdekleri bazen vücuttan çıkabilirler ancak bunların elbiseyi delmeye yetecek kadar enerjileri yoktur. Düşük hızlı mermirele ait çıkış yaraları nispeten küçük olup çizgisel bir görünüm gösterir. Elbiselerde ise bunlara uyan çıkış defekti bulunmaz. Deride düşük hızlı bir mermiye ait çıkış yarası görülürse, elbiseler mermi çekirdiğinin bulunabilmesi için araştırılmalıdır. Bu nedenle, cesedin elbiseleri çıkarılmadan önce röntgen incelemesi yapılırsa, elbiselerde bulunan mermi çekirdekleri de atlanmamış olur.

Yakın mesafelerden yapılan atışlarda namlu ağzından çıkan kalıntılar elbiseler üzerinde kalır. Elbiseler bu kalıntıların deriye ulaşmasına engel olabilirler. Bu nedenle, elbiselerin incelenmemesi, atış mesafesi hakkında yanlış sonuçlara yol açabilir. Bitişik atışlarda deri ve yumuşak dokuların yanısıra elbiselerde de hasar vardır. Gazların elbise tabakalarının içinde ve altında yayılması sonucu elbiselerde radyal tarzda yırtık ve ayrılmalar meydana

na gelir. Böyle atışlarda giriş yarası yuvarlaktan ziyade yıldız şeklindedir. Yaranın kenarlarında namlu ağzından çıkan alev etkisine veya sentetik maddelerin bulunması halinde ise erimeye bağlı olarak yanık meydana gelebilir. Yanmamış barut tanecikleri ve iş görülebilir. Giriş yarasının etrafında kurumuş kanın bulunduğu durumlarda bu birikimleri görmek zor olabilir. Aslında, gecelik T şeklindeki iç gömleği gibi ince kumaşlı giysilerin bulunması halinde, dıştan bakıldığında elbisenin alt yüzeyi üzerindeki kurumuş kan siyah renkte görülür. Bu bazen iş ile karıştırılır. Bununla birlikte, elbisenin iç tarafı incelendiğinde, izin siyahtan ziyade koyu kırmızı renkte olduğu görülerek kurumuş bir kan lekesine ait olduğu anlaşılır.

Yakın atışlarda elbiseler üzerinde is ve yanmamış barut tanecikleri bulunur. Bunları elbiseler üzerinde çıplak göz ile görebilmek çoğu kez güçtür. Elbiseye fiziksel incelemelerde kullanılan özel bir mikroskop ile bakıldığında, bazen giriş defektinin etrafında dağılmış ve küçük benekler şeklinde olan yanık alanları tespit edilebilir. Bunlar çoğu kez çıplak gözle görülemezler. Elbiseler üzerindeki yakın atış bulgularını gaz veya buhar şeklindeki kurşun kalıntılarının ve nitritlerin tespiti yönünden yapılacak olan kimyasal testlerle ortaya çıkarmak mümkündür. Nitrit kalıntıları barutun yanmasına bağlı olup, giriş defekti etrafında noktalar şeklinde dağılım gösterirler. Kurşun kalıntıları ise, fişğin tabanında bulunan bileşiklerin tutuşmasının yanısıra namlunun iç yüzü boyunca yer alan kurşun artıklarından kaynaklanırlar. Bu kalıntılar giriş deliğinin etrafında ekseriya muntazam bir şekilde yer alırlar.

Greiss testi nitritlerin belirtimi için sıklıkla kullanılan kimyasal bir yöntemdir. Bu test kimyasal açıdan asetik asidin varlığında sülfanilik asidin nitritler ile reaksiyonu sonucunda amino grubunun diazo bileşiklerine dönüşmesi işlemine dayanmaktadır. Bu diazo bileşiğinin Marshall ayracı ile reaksiyonu turuncu-kırmızı bir renk meydana getirir. Kurşun belirtimi için sodyum rodizinat testi kullanılır. Bu bileşik elbise üzerine püskürtüldüğü zaman, kurşunun varlığında pembe bir renk oluşur. Elbise daha sonra hidroklorit asit ile muamele edilirse mavi bir renk gelişir. Bu artıkların varlığı namlu ucunun elbiseye olan mesafesine bağlıdır. Elbise üzerinde görülen bu kalıntılar şüpheli silahla ateş edilmek suretiyle elde edilen kalıntılarla karşılaştırılabilir. daha sonra namlu ağzının elbiseye olan mesafesi belirlenebilir. Sodyum rodizinat testinden gömleksiz bir merminin elbiseden geçtiği sırada oluşan giriş defekti etrafındaki kurşun kalıntısına ait ince halkanın ortaya çıkarılmasında da yararlanır. Bu test, bir elbisedeki deliğin mermi ile mi yoksa başka bir aletle mi meydana geldiğinin belirlenmesinde yararlıdır. Nitrit ve kurşun artıkları mermi giriş deliğinden uzaktaki elbise bölgeğinde de saptanabilir. Örneğin, kol veya el savunma pozisyonunda silahın namlu ağzına yakın olarak uzatılırsa, kalıntılar mermi giriş deliğinin etrafından ziyade elbisenin kolunda kalabilir.

Bazen bitişik atış giriş yarısından biraz uzakta ve iyice belirli olan bir alanda is birikimi oluşur. Bu durum, silindir alevine bağlıdır. Böyle bir görünüm, kullanılan ateşli silah çeşidinin yarı otomatik bir tabanca veya yivli silahtan ziyade otomatik bir silah (revolver) olduğunu gösterir. Böyle bir durumda, revolverin namlusu ile silindir arasındaki küçük bir açıklıktan alev duman ve barut taneciklerinin dışırayı çıkışı söz konusudur. Silindir alevinden giriş yarasına kadar olan mesafe revolverin namlu boyuna yakındır. Bununla birlikte, gömlek gibi bir elbise silahın etrafına sarılmış, silah kişinin vücuduna doğru itilmiş ve ateşlenmişse, silindir alevinin giriş yarasına olan uzaklığı, revolverin namlu boyunu doğru bir şekilde yansıtmaz.

Şapkalar ateşli silah hasarları yönünden özellikle bahsedilmeğe değerler. Şapkalar genellikle cinayet işlenmesi sırasında kafadan düşerler. Benzer şekilde, bunlar yapılan atışlarla da kafadan düşerek uzaklaşabilirler. Bu nedenle, bazen şapkaların mermi delikleri yönünden incelenmesi unutulur. Kişinin bir şapka giymiş olduğu unutulduğundan, kafadaki bitişik veya yakın atış yarasının uzak atış yarası şeklinde yorumlanması mümkündür. Ayrıca, bazen kafasında ateşli silah yarası bulunan kimselerin şapkalarının şeritleri altından mermi çekirdekleri elde edilmiştir.

Mermilerin elbiselerde neden olduğu çıkış delikleri, giriş delikleri kadar fazla bilgi vermezler. Deliğin kan veya başka sıvılar ile kirlenmemiş, katlanmış veya kurcalanmamış olması durumunda kenarlarında dışa doğru dönme hali görülürse, çıkış defekti olduğu söylenebilir (1, 10, 24, 25, 26).

Av tüfeğine bağlı hasarlar

Elbiselerde saçmaların yayılım şekline bakılarak namlu ağzının elbiseye olan uzaklığı doğru bir şekilde ortaya çıkarılabilir. Normalde, av tüfeği saçmaları namlu ağzından itibaren yaklaşık olarak 120 cm içerisinde dağılmadan beraberce giderler. Bu durumda, hedef elbise üzerinde oluşturdukları delik, tek ve kabaca dairesel bir şekildedir. 185 cm'den sonra saçmalar saçılmaya başlarlar ve elbise üzerinde çok sayıda saçma giriş deliğinden oluşan bir görünüm meydana gelir. Bu hasarın çapı, namlu ucunun hedefe olan uzaklığı arttıkça büyür. Ölünün gömleği üzerindeki saçmaların yayılımı, şüpheli silahla bilinen mesafelerde yapılan atışlarla sağlanan görünümle karşılaştırılabilir. Bu şekilde namlu ağzı elbise mesafesi oldukça doğru bir şekilde belirlenebilir.

Tüfeğe ait tapalar da elbiseler üzerinde izler bırakırlar. Bunlar elbiselerde ya yırtık ya da tapanın baskı izi şeklinde görülürler. Tapa izi saçmaların elbiselerde oluşturduğu harabiyete yakın olarak veya bu harabiyetin içinde bulunur. Tüfek tapaları ya plastik ya da lifsi bir maddeden yapılmış olabilir. Plastik tapalar genellikle diğerlerinden daha fazla mesafelere ulaşırlar. Ancak her iki çeşit tapa da tüfeğin ağzından itibaren 610 cm'den daha fazla uzağa gidemez. Bu nedenle, elbiseler üzerinde tapa izininin bulunuşu, adli hekime namlu ağzı-elbise mesafesinin tayininde yardımcı olur.

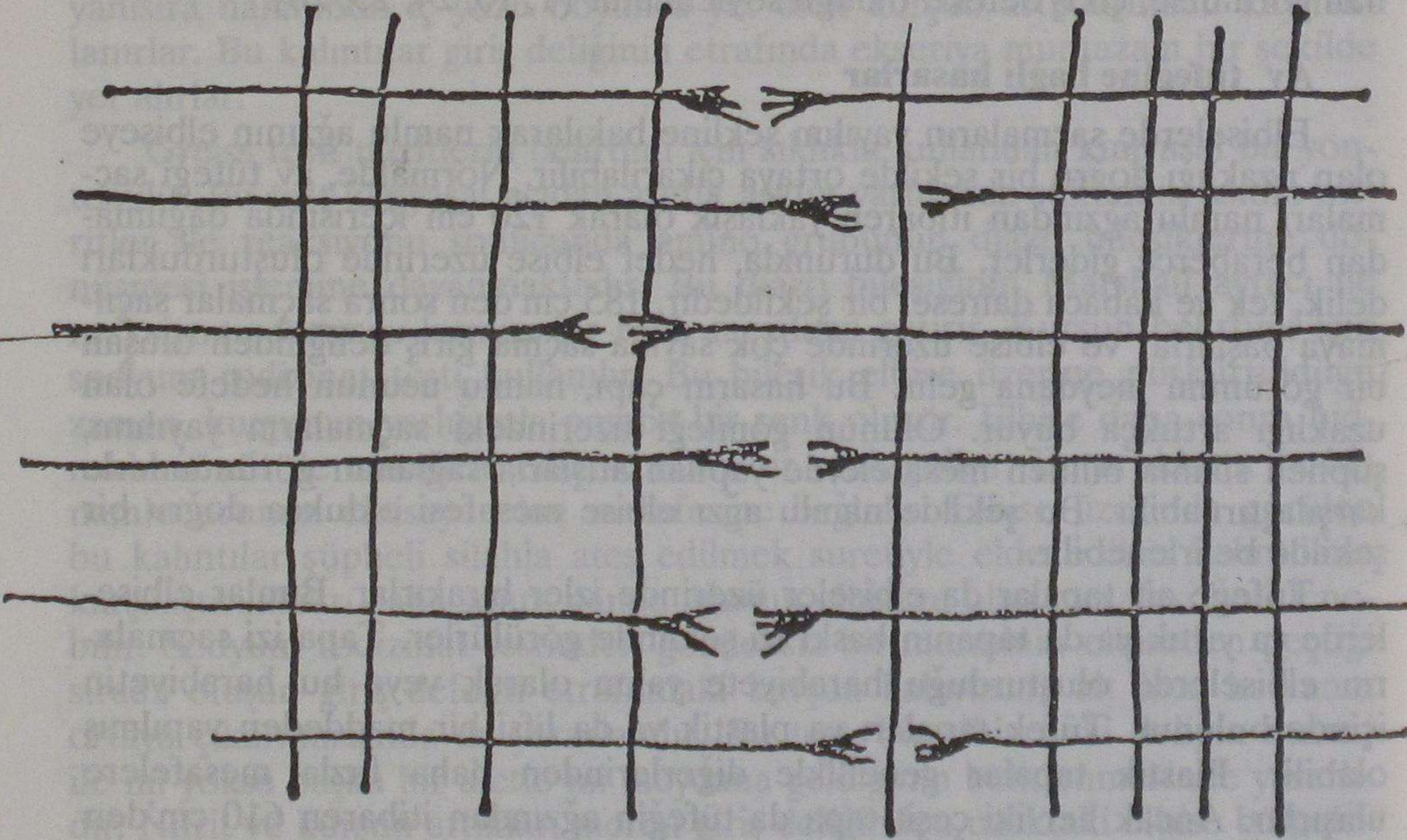
Bazı silah yapımcıları iri saçma taneciklerini taşıyan fişekleri imâl ederken, saçma tanelerine yastık görevi yapacak olan plastik mantar yapısında

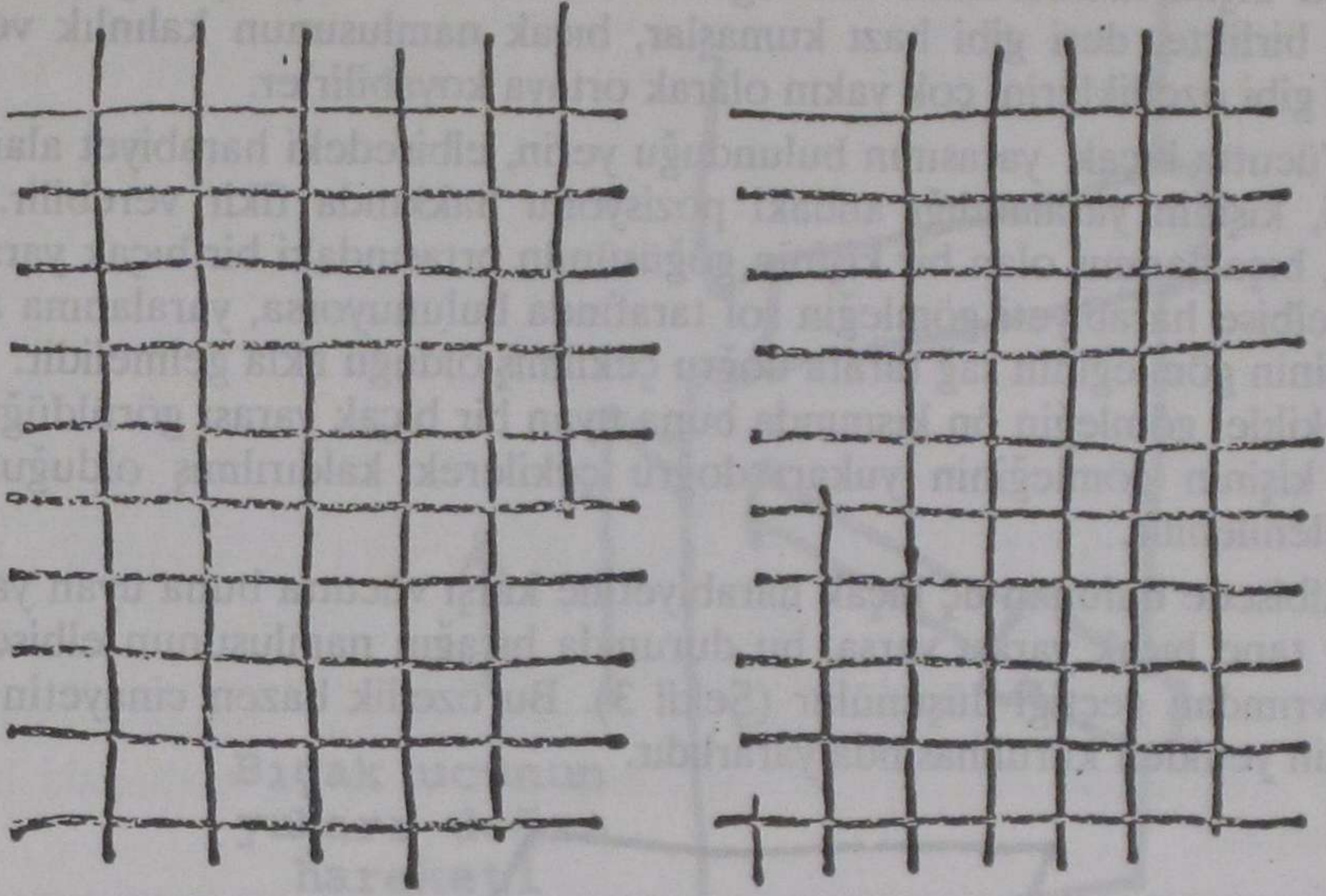
bir madde koyarlar Bu maddeye ait tanecikler küçük ve düzensiz bir şekilde olup numludan saçmalarla birlikte dışarı atılırlar. Bunlar 305 cm'den daha fazla bir mesafeye gidebilir ve genellikle kişinin elbiselerinde bulunabilirler. Bunların varlığı, mesafenin ve fişegin marka isminin belirlenmesinde yardımcı olabilir (1).

Kesici - baticı aletlerin yaptıkları hasarlar

Bu çeşit aletler ile saldırıya uğrayan kimselerin elbiseleri üzerinde genellikle yara yerlerine uyan bölgelerde hasar görülür. Elbiseler böyle aletlere bağlı hasar yönünden incelendiği zaman, bu hasarların daha önceden mevcut olan yırtıklardan ayırımı önem taşır. Yırtıklar genellikle dikiş kenarları boyunca meydana gelirler. Yırtılmış liflerin uçları dikkate değer derecede tarazlanmıştır. Yırtılmış liflere dikey olarak yönelen kumaş lifleri yanlara doğru yayılırlar ve yırtık liflerin uçları, en yakındaki dikey olarak yönelmiş olan liften değişik mesafede bulunur. Öte yandan, bıçaklar veya kesici aletler en yakındaki dikey olarak yönelmiş olan liften oldukça sabit bir mesafede bulunan liflerin uçlarını düzgün bir şekilde keserler. Dikey olarak yönelmiş olan lifler de yerlerinde kesilmiştir. Fiziksel incelemelerde kullanılan özel mikroskop kesikleri yırtıklardan ayırmadan yararlıdır (Şekil 1).

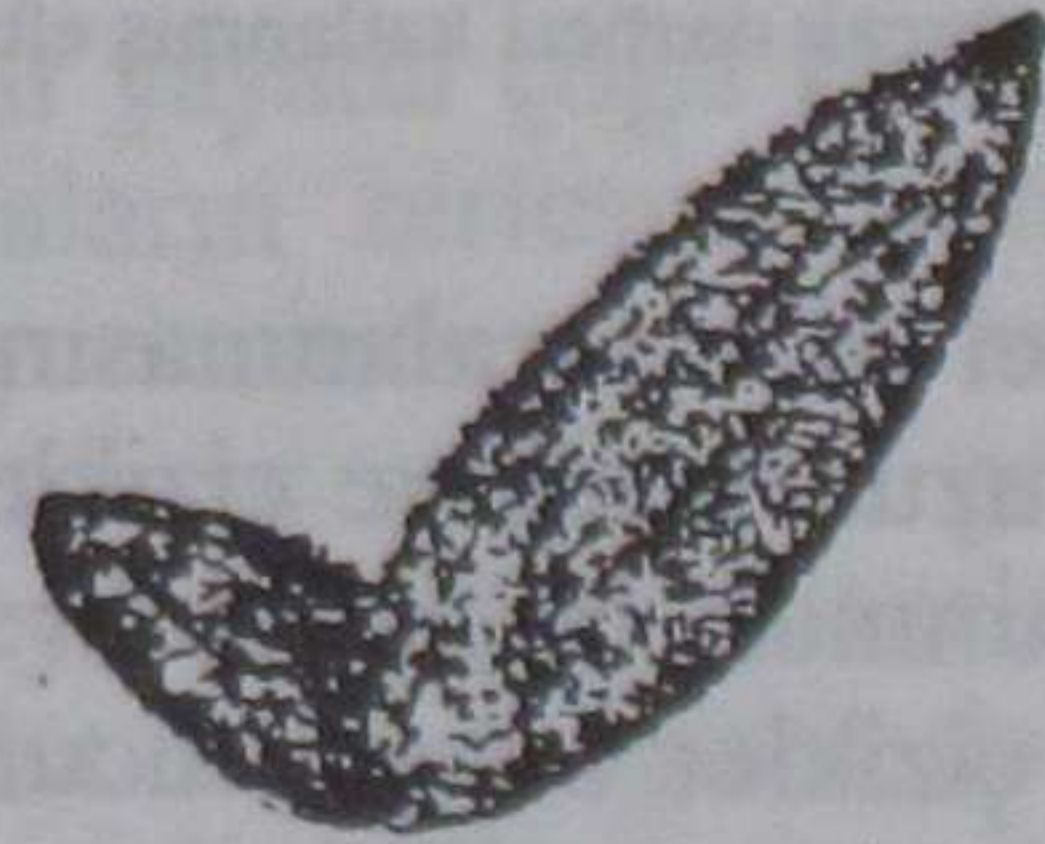

Şekil 1. Yırtık : Uçların tarazlanmasına, vertikal liflerin çekilerek ayrılmasına ve yırtılmış uçların en yakın vertikal liften olan uzaklığındaki değişikliklere dikkat ediniz. (Massello'dan)

Şekil 1. Kesik : Muntazam olarak kesilmiş uçlara, vertikal liflerin kesilmesine ve horizontal liflerin kesik uçlarından en yakın vertikal life kadar olan mesafesinin nispi devamlılığına dikkat ediniz. (Massello'dan)

Bıçak harabiyetine gelince, elbisedeki harabiyetin uzunluğu, çoğu kez derideki yaranın boyuna nazaran daha doğru bir şekilde bıçağın namlu ağzının ölçüleri hakkında fikir verebilir. Bu durum özellikle bıçağın ağzının içeri sokulurken veya dışarı çıkarılırken bükülmüş olduğu hallerde geçerlidir.. Böyle durumlarda, derideki yara V şeklindedir veya balık kuyruğunu andırır. Halbuki, elbisedeki harabiyet çizgi şeklindedir (Şekil 2). Elbiseleri ince

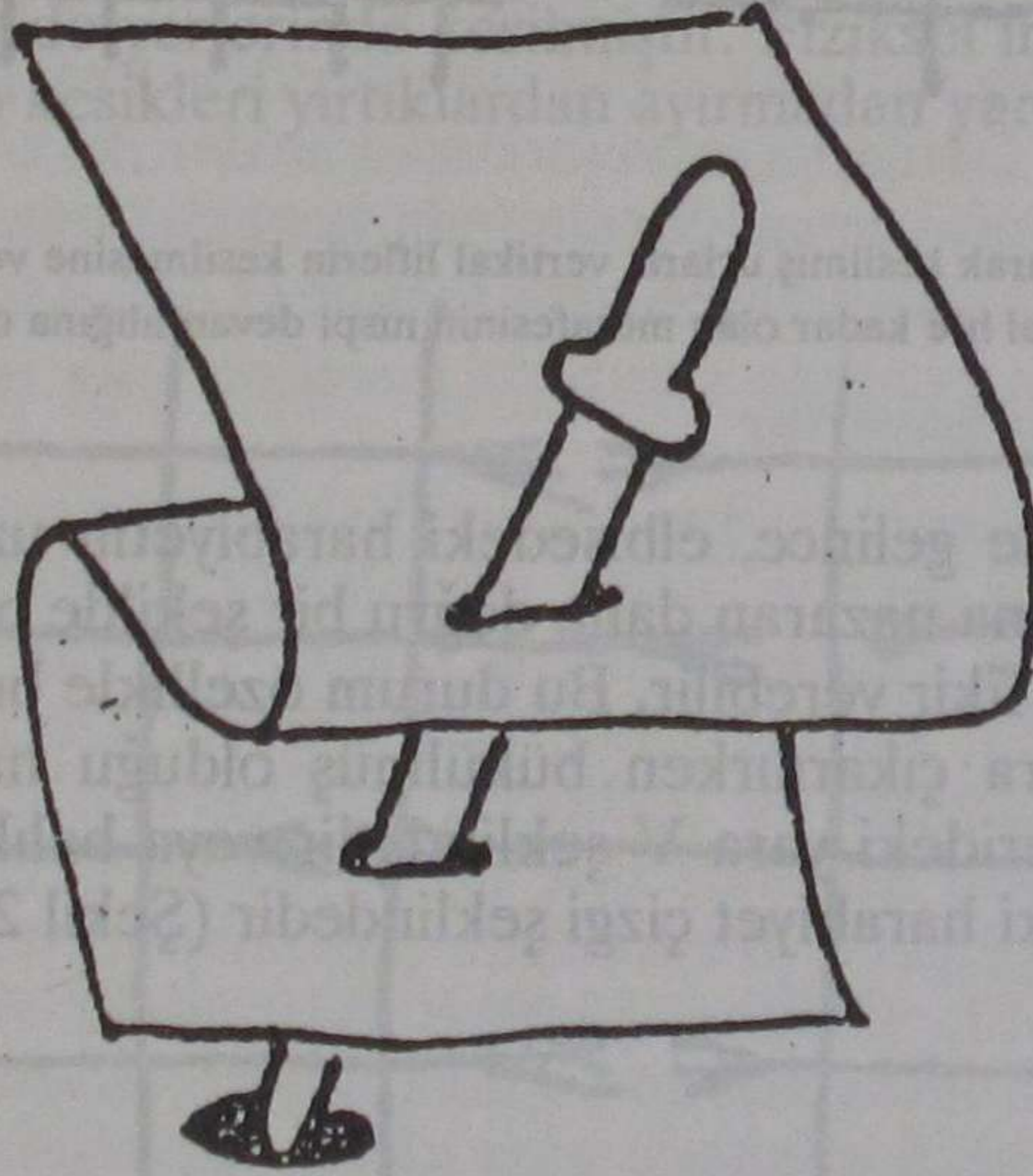
Şekil 2: Bıçağın gömlek üzerinde meydana getirmiş olduğu kesik

Göğüsteki bıçak yarası
(Massello'dan)

leyerek bıçak namlusunun kalınlığını belirlemek ekseriya çok güçtür. Bununla birlikte, deri gibi bazı kumaşlar, bıçak namlusunun kalınlık ve genişliği gibi özelliklerini çok yakın olarak ortaya koyabilirler.

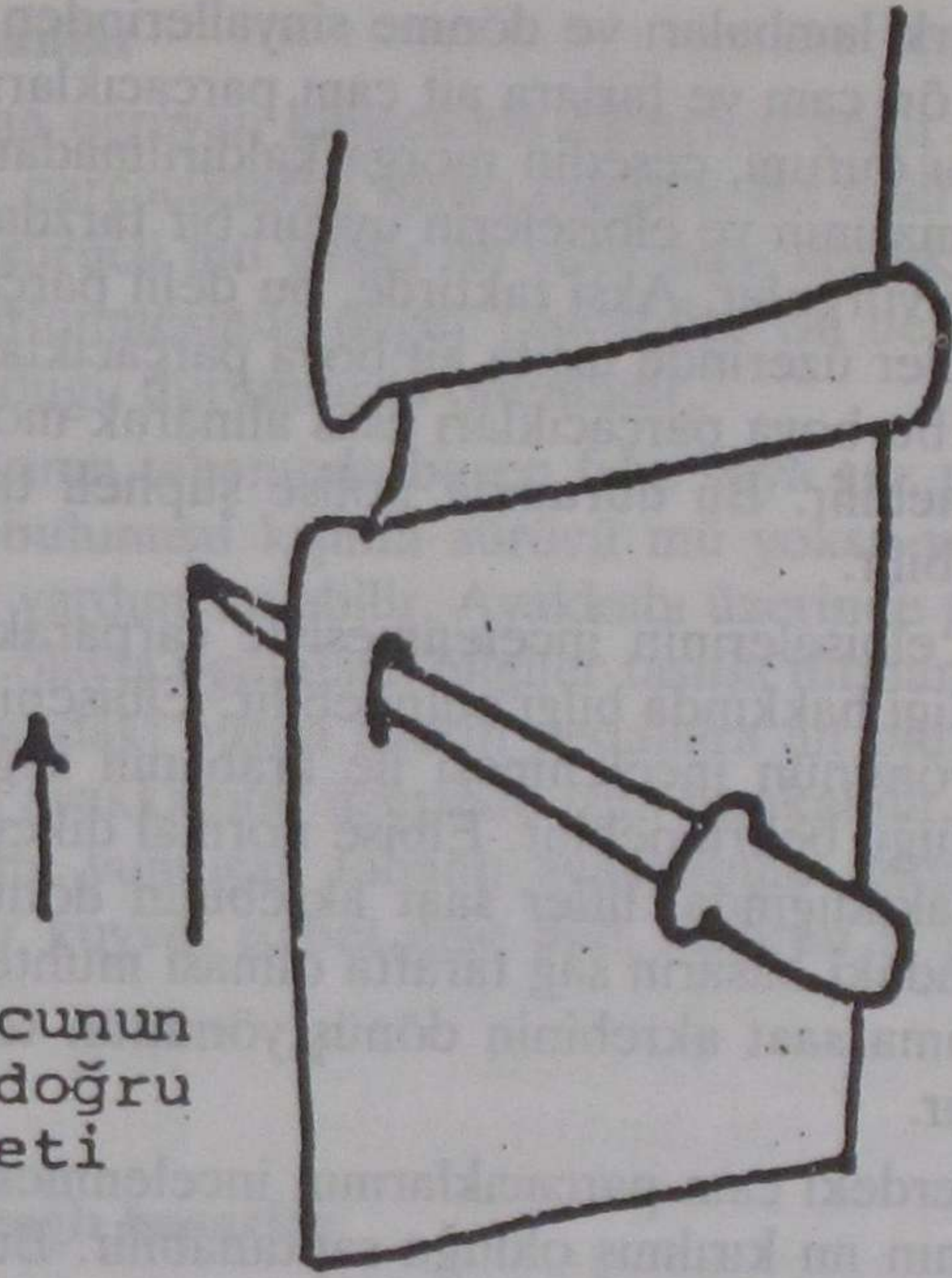
Vücutta bıçak yarasının bulunduğu yerin, elbisedeki harabiyet alanı ile ilişkisi, kişinin yaralandığı andaki pozisyonu hakkında fikir verebilir. Örneğin, bıçaklanmış olan bir kişinin göğüsünün ortasındaki bir bıçak yarasına uyan elbise harabiyeti gömleğin sol tarafında bulunuyorsa, yaralanma anında kişinin gömleğinin sağ tarafa doğru çekilmiş olduğu akla gelmelidir. Benzer şekilde, gömleğin ön kısmında buna uyan bir bıçak yarası görüldüğü zaman, kişinin gömleğinin yukarı doğru çekilerek kaldırılmış olduğundan şüphelenilebilir.

Elbisede bulunan üç bıçak harabiyetine karşı vücutta buna uyan yalnızca bir tane bıçak yarası varsa, bu durumda bıçağın namlusunun elbisedeki bir kıvrımdan geçtiği düşünülür (Şekil 3). Bu özellik bazen cinayetin oluş şeklinin yeniden kurulmasında yararlıdır.

Şekil 3 : Tek bıçak darbesi katlanmış elbiselerde birden fazla kesik meydana getirebilir. (Massello'dan)

Kesici alet yaralanmasına uğrayan kimselerin vücutlarında genellikle oldukça uzun kesik ve çizikler bulunur. Elbiselerde de bunlara uyan hasarların bulunması beklenebilir ancak bu durumla çoğu kez karşılaşılmaz. Bu kesik ve çizikler bıçağın ucunun deri üzerinde çekilmesi ile oluşurlar. Elbiseler katlanma özellikleri nedeniyle mobil olduklarından, çoğu kez bıçağın çekildiği yönde hareket ederler ve kesilmezler. Derideki boy bakımından yakın olan uzun bir kesik bulunur yerine, bıçağın ucunun başlangıçta sokulduğu yalnızca küçük bir kesik bulunur (Şekil 4).

Bıçak ucunun
yukarı doğru
hareketi

Şekil 4 : Elbiselerin kıvrılmaya eğilimi nedeniyle, bir elbise üzerinde bulunan küçük bir kesik deri üzerindeki uzun bir kesik veya çizige uyabilir. (Massello'dan)

Gömlek ve ceketlerin kollarının savunma yaraları yönünden incelenmesi de önemlidir. Aynı nedenle eldivenler de incelenmelidir. Savunma yaraları kolların bizzat kendisinde bulunmasa bile, çoğu kez giysilerin kollarında ve eldivenlerde bulunurlar (1, 10, 27).

Trafik kazasına bağlı hasarlar

Yayalar

Motorlu bir taşıtın çarparak öldürdüğü bir yayada çoğu kez elbiselerin incelenmesi önem taşır. Pantolonlarda kalçaların birleşme bölümündeki veya bacakların ikiye ayrıldığı kısımdaki dikiş yerlerinde yırtıklar ve ayrılmalar bulunabilir. Pantolonunda bu şekilde yırtık ve ayrılmalar görülen bir kişiye bir motorlu taşıtın vücuda çarpması veya vücudun motorlu bir taşıt tarafından ezilmesi durumunda elbiselerde daha başka bulgular da görülebilir.

Taşıtın çarpmasına bağlı olarak elbiselerde özellikle pantolonlar, gömlekler veya ceketlerin alt kısımlarında taşıta ait boya izleri meydana gelebilir. Bazen elbiseler üzerinde gevşekçe tutunmuş olan boya karıntılarını da gö-

rülebilir. Park lambaları ve dönme sinyallerinden kopan plastik parçacıkların yanısıra ön cam ve farlara ait cam parçacıkları da elbiseler üzerinde kalabilirler. Bu durum, cesedin morga kaldırılmadan önce dikkatli bir şekilde örtüye sarılmasının ve elbiselerin uygun bir tarzda çıkarılarak paketlenmesinin önemini vurgular. Aksi takdirde, bu delil parçacıkları kaybolabilir. Koyu renkli elbiseler üzerinde taşıta ait boya parçacıklarını görmek çoğu kez güçtür. Bazen, bu boya parçacıkları esas alınarak motorlu taşıtın yapısı ve modeli belirlenebilir. Bu durumda polise şüpheli taşıtın araştırılmasında yardımcı olunabilir.

Ölenin elbiselerinin incelenmesiyle çarparak kaçan arabadaki hasarın yeri ve niteliği hakkında bilgi edinilebilir. Elbisenin aşınmış olan bölgesindeki liflerin yönünün incelenmesi ile arabanın sağ veya sol taraftan hasara uğramış olduğu belirlenebilir. Elbise normal dikey pozisyonunda tutulurken yukardan bakıldığında, lifler saat akrebinin dönüş yönündeki tarzda aşınmışsa, arabadaki hasarın sağ tarafta olması muhtemeldir. Bunun aksine, liflerdeki aşınma saat akrebinin dönüş yönünün tersine ise, arabadaki hasar sol taraftadır.

Elbiselerdeki cam parçacıklarının incelenmesiyle taşıtın farının mı yoksa ön camının mı kırılmış olduğu saptanabilir. Bu parçacıkların ön camdan veya fardan gelmiş olduğuna yüzey özelliklerinin mikroskopta incelenmesiyle ve yoğunluk ile kırma indeksi gibi fiziksel özelliklerinin araştırılmasıyla karar verilebilir. Değişik amaçlar için yapılmış olan camlar genellikle farklı fiziksel özelliklere sahiptir. İşte bu gibi delillerin incelenmesiyle kaçmış olan arabanın bulunmasında yardımcı olunabilir.

Motorlu bir taşıtın ezmesi sonucu elbiselerde oluşan hasarlar genellikle daha az belirlidir. Bunların en spesifik olanı lastik izleridir. Elbiselerin buruşma ve katlanma eğilim göstermesi nedeniyle, elbiseler üzerindeki lastik izleri taşıtın lastiğine ait özellikleri iyi bir şekilde göstermezler. Bununla birlikte, bazen şüpheli bir taşıtın lastiği ile karşılaştırmaya uygun olan ayrıntıları içeren izler meydana gelebilir. Ezilen kişinin vücudundaki hasarlar oldukça non-spesifiktir. Genellikle dışta az sayıda görülebilen lezyon vardır. Bununla birlikte, elbiselerin özellikle omuzlar ve dirsek kısımlarında büyük yırtıklar görülebilir. Bu yırtıklar elbiselerin taşıtın alt yüzeyine veya yola sürünmesi sonucu oluşurlar. Bunların kenarlarında yağ, kir, asfalt veya yol yüzeyinde yer alan diğer maddeler bulunabilir. Bunların varlığı, kişinin bir motorlu taşıt tarafından ezilmiş olduğuna işaret eder.

Motorlu taşıtın çarptığı yayanın ayakkabıları çoğu kez ayağından çıkabilir. Cesetten biraz uzakta bulunan ayakkabılar, bir taşıtın çarparak kaçmış olduğuna işaret ederler (1, 28, 29, 30, 31).

Taşıtın içinde bulunanlar

Motorlu taşıt kazasına uğrayan kimselerin elbiseleri çoğu kez taşıtın iç kısmına ait enkaz ve cam parçacıklarını ihtiva ederler. Bu delil parçacıklarının elde edilmesi ölenin sürücü mü yoksa ön veya arka koltukta oturan bir yolcu mu olduğunun belirlenmesinde değer taşıyabilir. Bu deliller özellikle kişinin taşıttan fırlamış olduğu durumlarda önemlidir.

Sürücünün ayakkabılarının tabanında bazen fren veya gaz pedalı izi bulunabilir. Böyle bir izin bulunuşu kişinin sürücü mü yoksa yolcu mu olduğunun belirlenmesinde yardımcı olabilir. Ayakkabı üzerinde gaz pedal izinin bulunuşunun yanısıra olayla ilgili ilâve bilgiler taşıtla intiharı düşündürebilir. Ayakkabıların tabanındaki bütün izlerin pedallara ait olduğu sanılmamalıdır. Taban paspası da ayakkabılar üzerinde izini bırakabilir. Diğer taraftan, tenis ayakkabıları gibi yumuşak tabanlı ayakkabılar çarpışma anında ayaklar üzerine büyük bir kuvvet isabet etse bile, nadiran iz gösterirlerler (1).

Atlama ve düşmeye bağlı hasarlar

Yüksekten atılan bir kişinin elbiseleri tanı yönünden değer taşıyabilir. Elbiselerin arka kısmındaki parçaların birleşme yerlerinde ayrılma ve sıyrıklar görülebilir. Ayakkabıların dikiş yerlerinde genellikle ayrılmalar vardır. Bu ayrılmalar, yere çarpış sırasında ayakkabılarda oluşan basınç nedeniyle meydana gelirler. Buldukları zaman, yere ilk çarpma yerinin ayak olduğuna işaret ederler (1).

Künt travmaya bağlı hasarlar

Bu çeşit ölümlerde elbiselerin incelenmesi büyük önem taşıyabilir.

Künt travmaya uğramış olan olgularda, yaraya neden olan silahın izi elbise üzerinde bulunabilir. Künt kafa travmalarında kullanılmış olan alet kafadaki şapkanın bir parçasını koparabilir veya şapka üzerinde aletin izi görülebilir. kopan şapka parçası kullanılan aletin yüzeyi ile aynı şekli gösterebilir. Vücuttaki bir ekimoz alanına uyan elbise kısmında görülen izin incelenmesiyle, bu ezilmenin bir tekme ile veya ayakla çigneme suretiyle meydana gelmiş olduğu anlaşılabilir. Elbiselerdeki izler, toz, kir veya yaralanmaya neden olan cisimden gelen buluşmalarla karışmış olabilir.

Cesedin elbiselerinde bulunduğu yerdekenden farklı özellikte olan toprağın görülüşü, yalnızca onun yerinin değiştirilmiş olduğunu değil aynı zamanda da cinayetin işlenmiş olduğu yeri belirtebilir (18, 32).

Elektrik ve yıldırım çarpmasına bağlı hasarlar

Elektrik yanıkları, elektrikle ölümlerde görülebilen yegâne fiziksel bulgu olabilir. Düşük voltajlı akımlarla meydana gelen kazalarda böyle yanıklar hiç bulunmayabilir. Bunlar seyrek olarak vücutta değil elbiselerde oluşabilir. Düşük voltajlı akımlarla elbiselerde meydana gelen küçük deliklerin kimyasal maddeler, güve keleşliği veya mekanik vasıtalarla oluşan defekt veya yırtıklardan ayırıcı tanımlarının yapılması gerekir. Güve yenikleri ekseriya yuvarlak olup paralel geçiş gösterir. Kimyasal maddelerle temas etmiş olan elbiselerde ise iplikler şişerek birbirlerinden ayrılırlar. Ceset cürümüş veya iskelet haline gelmişse, elbiselerin incelenmesi büyük önem taşıyabilir. Elektrik yanıkları akımın giriş ve çıkış yerlerinde meydana gelirler. Eldivenler elektrik akımının giriş yerindeki yanıklar yönünden araştırılması gereken önemli eşyalardır. Çoğu kez, eldiven parmaklarının avuç yüzeyinde hafif yanık hatları görülür. Bunlar kişinin elektrikle yüklü teli yakalamış olduğuna işaret ederler. Giysilerin kollarında elektrik akımının giriş yerinde yanık alanları bulunabilir. Öte yandan, ayakkabılar ve çoraplarda elektrik akımının çıkış noktalarında yanıklar görülebilir. Bunlar, genellikle benekli bir görünümde olup, ya ayakkabı tabanlarında ya da ayakkabı tabanının ayakkabı yüzü ile birleşim yerinde oluşurlar.

Elektrik kazasına uğrayan olgularda elbiselerde tespit edilen yanık ve delik kısımlara uyan vücut bölgeleri iyice tetkik edilmeli, bu bölgelerde herhangi bir yanık alanı (akım izi) bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır.

Yıldırım çarpmasına bağlı ölüm olayları nadir görülür. Bazen deride karakteristik yıldırım izleri görülebilir, ancak çoğu kez vücutta yanık veya iz görülmez. Bununla birlikte, patlama etkisiyle elbise ve ayakkabıların dikiş yerleri boyunca geniş yırtıklar meydana gelebilir. Elbiselerde meydana gelen yanık ve yırtıklar ekseriya yıldırımın vücuda girdiği ve çıktığı yerlerde bulunurlar. Vücutta veya ceplerde bulunan saat ve kemer tokaları gibi metalik cisimler mıknatıslanabilirler.

Bazı olgularda elbiseler ve ayakkabılar vücuttan ayrılarak daha uzaklara fırlayabilirler. Naylon iç çamaşırlar eriyebilir. Bazen de ayakkabıların tabanı ayrılabilir ve deri kısmında büyükçe bir delik meydana gelebilir (1, 33).

Yangın ve bombaya bağlı hasarlar

Elbiseler vücudu ısıdan korurlar. Vücuttaki elbiselerin sıkı olduğu durumlarda, elbiseli kısımların altında nispeten daha az şiddette yanık alanları bulunur. Vücut yanarak kül haline gelmişse, elbiseler de ekseriya yanarak ortadan kaybolmuştur. Vücutta yapışık olarak elbise kalıntıları bulunabilir. Çoğu kez, kalıntılar yanarak kömür haline gelmiştir. Olay yerinde kömür haline gelmiş olan vücutta ait yumuşak kısımları karbonize artıklardan kolayca ayırt etmek güçtür. Bunlar, ekseriya sırtüstü pozisyonda ölü olarak

bulunmuş olan kimselerde sırt, bacak araları ve koyları altı gibi alevden korunan vücut kısımlarına yapışmış olarak bulunurlar. Kemer veya iç çamaşır çoğu kez korunurlar ve vücudun kalça veya böğürlerine yapışmışlardır. Bununla birlikte, kömürleşmiş haldeki elbise kalıntıları uçucu organik bileşikler yönünden yapılacak olan deneyler için alınarak saklanmalıdır. Elbiselerde kimyasal reaksiyonun hızını arttıran organik maddeler tespit edilirse, kasten yangın çıkarma durumundan şüphelenilmelidir.

Elbiselerdeki yanıkların dağılımı incelenerek tutuşma tarzı, mağdurun vaziyeti ve alevin aldığı yol belirlenebilir, yanmamış elbise kısımlarından bazı tutuşkan maddeler saptanabilir.

Bomba patlaması sonucu ölen kimselerin elbesileri dikkatli bir şekilde ele alınmalıdır. Bombaya ait parçacıklar elbiselerin üzerinde veya elbiselere gömülmüş olarak bulunabilirler. Bu parçacıkların elde edilmesi, patlama anında bomba ile kişinin pozisyonu arasındaki ilişkinin ve bombanın özelliklerinin araştırılmasında yardımcı olur (1, 21, 34).

Vücut veya eşyalar üzerinde elbiselerle ilgili izler

Vücuda künt bir travma isabet ettiğinde, çoğu kez vücut üzerinde travmaya neden olan aletin yüzeyinin şekli belirir. Bununla birlikte, künt travma vücudun elbiseli bir alanına isabet etmişse, deri üzerinde künt travmaya neden olan aletin yüzeyinin şeklinden ziyade elbisenin dokuma deseni belirebilir. Bunlar yanlış olarak yorumlanmamalıdır. Örneğin, göğüsteki bir bıçak yarasının etrafında gömleğe ait dokuma deseni görülebilir. Bu şekilli izler, bıçak vücuda sokulurken saldırganın yakalanmış olan ellerine bağlı olabilirler. Bunlar, bıçağın kabza şekline ait özellikler ve kabza işareti diye yorumlanmamalıdır.

Motorlu taşıt kazalarında ölen kimselerin vücutları üzerinde elbiselere bağlı şekilli izler sık olarak görülür. Yayaların kalçaları ve bacakları üzerinde çizgi şeklinde izler bulunabilir. Bu izler taşıtın çarptığı anda elbiselerin kıvrım ve dikiş yerlerinin deriye yaptığı basınç neticesi oluşurlar.

Bel kayışı ve kemerler çoğu kez izlerini vücut üzerinde bırakabilirler. Bunlar, emniyet kemerlerinin oluşturduğu izlere benzerlik gösterdiğinden, kaza sırasında kişinin vücudunda emniyet kemeri bulunduğu şekilde yanlış bir sonuca varılabilir. Yüksek yakalı kazaklar ve kolyeler boyunda şekilli izlere neden olabilirler. Bunlar boğma izi şeklinde yanlış olarak yorumlanabilirler. Vücuttaki şekilli izler ile giyilen elbiseler dikkatlice incelenir ve birbirleriyle karşılaştırılırsa, yanlış yorumlardan kolayca kaçınılabilir.

Kumaş izleri henüz kurumamış boya, camcı macunu, balmumu gibi yumuşak maddeler üzerinde bulunabilir. Bu izleri çoğu kez bir kazada ilgisi bulunan taşıtın yüzeyinde de bulmak mümkündür.

Bu çeşit izlerin yanlarına bir cetvel koyularak fotoğrafları alınmalıdır (1, 23).

Çürümüş veya iskelet haline gelmiş cesetlerin üzerlerinde bulunan elbiselerin incelenmesi

İskelet haline gelmiş olan veya ileri derecede çürümüş bulunan cesetlerin üzerindeki lezyonları tespit etmek çoğu kez güçtür. Böyle olgularda elbiselerin tetkiki ile vücuttaki lezyonların daha sık olarak ortaya çıkarılması mümkündür. Çürümüş ve iskelet haline gelmiş cesetler üzerindeki elbiselerde tespit edilen bıçak kesikleri, mermi delikleri, yanıklar ve bunların lokalizasyonları, ölüm tarzı ve nedeni hakkında çok değerli ipuçları verir.

Elbiseler böyle cesetlerden yavaş ve dikkatlice çıkarılmalıdır. İç ve dış giysileri birbirleri ile karıştırmamaya dikkat edilmelidir. Elbiseler ekseriya çamur ve kokuşmuş vücut sıvıları ile bulaşmıştır. Bazen elbiselerin gerçek rengini söylemek güçtür. Ayrıca, bu elbiselerin ele alınması tiksindirici olabilir. Bunlar oldukça narin yapıda olduklarından, ele alınırken yırtılmamaları için dikkat sarfedilmelidir.

Elbiseler vücuttan çıkarıldıktan sonra, üzerlerindeki çamur ve dökülmüş olan deri kalıntılarını çıkarabilmek için dikkatlice kazınırlar. Böyle bir işlem yapılmadığı takdirde, elbiselerdeki hasarlar çoğu kez gözden kaçabilir. Elbiseler kazındıktan sonra ya yıkalanabilir ya da kuruması için asılabilirler. Çürümüş cesetlerin vücutlarından çıkarılan elbiselerin havada kuruması birkaç gün alabilir. Hatta birkaç günden sonra bile hâlâ nemli olabilirler ve kötü koku da varlığını sürdürebilir. Kurumuş elbiseleri incelemek daha kolaydır. Elbiseler üzerinde bulunan bıçak, mermi ve saçma harabiyeti kolayca tespit edilir. Ateşli silah kalıntıları bazen hâlâ görülebilir ve bunlar kimyasal olarak belirlenebilir.

Elbiseler üzerinde cesette olduğu gibi postmortem artefaktlar bulunabilir. Suda boğularak ölenlerin elbiselerinde görülen kesik ve yırtıklar suda kırık dallar, sandal pervanesi veya filika demirinin kancaları ile meydana gelmiş olabilirler. Diğer sık rastlanan bir artefakt ta hayvanların pençe izleridir. Bu izler elbiselerde 3 ilâ 5 tane paralel kesik şeklinde görülür. Bunlar bıçak veya jilet gibi kesici aletlerin yaptıkları hasarları ile karıştırılmamalıdır. Çürümüş cesetlerde deri kalıntıları üzerinde renkli lekeler sık olarak rastlanır. Bu lekeler, elbise boyalarının ölümden sonra deri içerisine emilmesine bağlı olarak oluşurlar (1, 35, 36).

Kimlik tespiti yönünden elbiselerin ele alınması

Kimliği belli olmayan cesetlerin kimliklerinin belirlenmesinde eşyalar (nüfus cüzdanı, ehliyet kartı, kredi kartı, fotoğraflar, vs.) elbiselerin rengi ve niteliği, etiket ve diğer ayırt ettirici özellikleri çok değer taşıyabilir.

Bu konuda elbiselere özellikle bakarak kimliğin tespiti imkânsız olduğu çürümüş cesetlerde yararlı olabilirler. Yaka ve pantolon ölçüleri, kişinin yapısı, boyu ve yaşam şekli hakkında fikir verebilir.

Bazen, kişinin elbisesindeki onarımın veya vücuduna uyması için yaptırmış olduğu şekil değişikliğinin esas alınması kimlik tespitinde yardımcı olabilir (35, 37, 38, 39, 40, 41).

Cinayet olaylarında şüpheli kimselerin elbiselerinin incelenmesi

Şüpheli kimselerin elbiseleri ölüm olayından kısa bir süre sonra elde edilirse, yararlı olabilecek delillerin tespiti mümkün olur.

Elbiselerin ceplerinde kimlik kartları, mühimmat, vs., bulunabilir. Elbiseler üzerinde ölüye ait kıl, ölünün elbise lifleri ve kan gibi delillerin bulunması mümkündür. Şüpheli olan silah katilin elbisesinin cebinde olabilir.

Şüpheli kimsenin elbiselerinden delil toplanırken, ilk düşünülecek husus üzerindeki elbiselerin cinayet sırasında giyinilip giyinilmediğidir.

Şüpheli kimse temiz bir ambalaj kağıdı üzerinde dururken, elbiseleri çıkartılmalıdır. Bu işlem, şüpheli kişinin cinayet sırasında veya cinayetten hemen sonra yakalandığı durumlarda özellikle önem taşır. Bu taktirde, elbiselerden düşen deliller kağıt üzerinde kalacaktır.

Şüpheli kimsenin elbiseleri elde edildikten sonra cinayet ile ilgili olabilecek deliller yönünden incelenmelidir. Elbiselerin üzerinde deliller görüldüğü taktirde, yerleri belirtilmeli, özellikleri kaydedilmelidir.

Bundan sonra elbiseler toplanmalı, etiketlenmeli ve kağıt torbalar içine koyulmalıdır. Küflenebildiklerinden dolayı, bu amaçla plastik torbalar kullanılmamalıdır.

Şüphelinin elbiselerinin olay yerinde bulunan diğer delil kaynaklarından uzakta tutulması özellikle önemlidir. Olay yerinden bilinen numuneler alınmışsa, elbiselerle birlikte asla paketlenmemelidir.

Şüpheli kişi soyunuk vaziyette iken yakalanmışsa, elbiselerinin elde edilmesine çalışılmalıdır. Şayet şüphelinin cinayet sırasında başka elbiseleri giydiğine dair şüphe varsa, evi araştırılmalıdır. Bazen, şüpheli kimsenin yatak odasını bir filtre takılı elektrik süpürgesi ile taramak suretiyle önemli deliller elde edilebilir (2, 18, 42).

KAYNAKLAR

- 1 - MASSELLO, W.: The importance of clothing in death investigation-I, II. Medico-legal Bulletin. Vol. 32, No. 1-2, 1983.
- 2 - FATTEH, A.: Medicolegal investigation of gunshot wounds, Lippincott Medical, Lippincott, 1976, s. 47, 50, 66, 116, 126, 130, 131, 148, 149.
- 3 - GRESHAM, G.A., Turner, A.F.: Post-mortem procedures, Wolfe Medical Publications Ltd., London, 1979, s. 29.
- 4 - Coroners' Handbook, Illinois Department of Public Health, Advisory Board on Necropsy Service to Coroners, 1980, s. 45.
- 5 - FRANCISCO, J.T.: Medico-legal Handbook, Tennessee Department of Public Health, 1971, s. 24
- 6 - RODGER, W.J.: The collection and preservation of trace evidence, Police Surg. No. 5, 1974, s. 111
- 7 - WESTON, W.J.: Medicolegal autopsy: Fundamental procedures, Ed.: W.J. Curran, A.L.McGarry, C.S.Petty.: Modern Legal Medicine, Psychiatry and Forensic Science, F.A.Davis Company, Philadelphia, 1980, s. 112.
- 8 - CAMPS, F.: Postmortem examination from the medicolegal viewpoint, Postgrad. Med 35 : 49-50, Jan 64.
- 9 - SIMPSON, K.: Forensic Medicine, Sixth Edition, Edward Arnold (Publishers) Ltd., London, 1972, s. 216
- 10 - MYRE, D.C.: Death Investigation, International Association of Chiefs of Police, 1974, s. 14, 34, 89-91, 103.
- 11 - LA FOLLETTE, B.C.: Criminal Investigation and Physical Evidence Handbook, Wisconsin Department of Justice, Third Edition, 1981, s. 23, 29, 39, 42, 43.
- 12 - SIMPSON, K., Knight, B.: Forensic Medicine, Ninth Edition, English Language Book Society, Edward Arnold, London, 1985, s. 220.
- 13 - COWAN, H.E.: Clothing evidence in homicide cases, International Association of Coroners and Medical Examiners, Columbus, Ohio, 1977, s. 46-47.
- 14 - Medical Examiner's Handbook, Office of the Chief Medical Examiner, Commonwealth of Virginia, Department of Health, 1982, s. 21.
- 15 - ADELSON, L.: The pathology of homicide, Charles C Thomas Publisher, Springfield, Illinois, 1974, s. 48.
- 16 - PARIKH, C.K.: Medicolegal postmortems in India, Medical Publications, Bombay 1985, s. 22.
- 17 - KNIGHT, B.: The postmortem technicians handbook, Blackwell Scientific Publications, Oxford, London, Edinburgh, Boston, Melbourne, 1984, s. 38.
- 18 - SVENSSON, A., Wendel, O., Fisher, B.A.J.: Techniques of crime scene investigation, Third Edition, Elsevier, New York, 1982, s. 120, 121, 206, 207, 383, 426.
- 19 - SMITH, S.: Taylor's Principles and Practice of Medical Jurisprudence, Tenth Edition, Volume, 1, J and A.Churchill Ltd., London, 1948, s. 336.
- 20 - ROSE, E.F.: Forensic Pathology, In Laboratory Medicine, Vol 3, Ed.: G.J.Race, Hagerstown, Maryland, Harper and Row, Publishers, 1973, s. 4.
- 21 - GORDON, I., Shapiro, H.A.: Forensic Medicine, Second Edition, Churchill Livingstone, Edinburgh, London, Melbourne and New York, 1982, s. 141, 362.
- 22 - FRITHH, K.: Sexual offences, divorce and nullity, Ed.F.E. Camps, A.E.Robinson, B.G.B.Lucas.: Gradwohl's Legal medicine, Third Edition, John Wright and Sons Ltd., Bristol, 1976, s. 399.

- 23 - FOX, R.H., Cunningham, C.L.: Crime scene search and physical evidence handbook, US Department of Justice, Law Enforcement Assistance Administration, National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, 1973, s. 69-72.
- 24 - PETTY, C.S.: Death by trauma: Blunt and sharp instruments and and firearms: Editors: W.J.Curran, A.L.McGarry, C.S.Petty.: Modern legal Medicine, Pyschiatry, and Forensic Science, F.A.Davis Company, Philadelphia, 1980, s. 446-451.
- 25 - McCAFFERTY, J.: Firearmas evidence, Editors: F.E.Camps, A.E.Robinson, B.G.B.Lucas.: Gradwohl's Legal Medicine, Third Edition, John Wright and Sons Ltd., Bristol, 1976, s. 209.
- 26 - HELPERN, M.: The postmortem examination in cases of suspected homicide, Ann Int Med, Vol 24, 1946, s. 696.
- 27 - JOHNSON, M.R.H.: Stabbing and other knife wounds, Ed.: J.K.Mason: The pathology of violent injury, Edward Arnold, London, 1978, s. 156.
- 28 - WALKER, J.T.: The examination and preservation of non-medical scientific evidence acquired incident to the conduct of a medicolegal postmortem examination, Am J Clinic Path, 13, 1943, s. 128, 130.
- 29 - SPITZ, W.U.: The medicolegal autopsy, Hum Pathol, 1980 Mar, 11 (2) : 106.
- 30 - STRATTON, F.: Miscellaneous trace evidence in automobile cases, J. Forensic Scien, vol 3, 1958, s. 77.
- 31 - GOYNE, T.E.W.: Forensic document examination in medical examiner cases, Medico-legal Bulletin, Vol 36, No. 1, january-February, 1987, s. 6.
- 32 - CAMERON, J.M.: Wounds and trauma, Editors.: F.E.Camps, A.E. Robinson, B.G.B. Lucas : Gradwohl's Legal Medicine, Third Edition, John Wright and Sons Ltd., Bristol, 1976, s. 285.
- 33 - GÖK, Ş., Sosyal, Z.: Elektrik akımlarının canlı organizmada meydana getirdiği lezyonlar ve bu lezyonların adli tıp açısından değerlendirilmesi, İst.Üniv.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi yayınlarından, Rektörlük No: 3105, Fakülte no: 127, Temel Matbaası, İstanbul, 1983, s. 140-161.
- 34 - POLSON, C.J.: The essentials of forensic medicine, Second Edition, Charles C Thomas Publisher, Springfield, Illinois, 1965, s. 243.
- 35 - FIERRO, M.F.: Developing identification and cause and manner of death on decomposed, burned and skeletonized remains, Pathologist, Vol XXXIX, No. 5, May 1985.
- 36 - GEE, D.J.: Examination of a decomposed body, Broadsheet 91: Association of Clinical Pathologists, British Medical Association, London, February 1979, s. 1-2.
- 37 - MICHIGAN Law Enforcement Officers Training Council, Project Coster Instructor Manual, Recognition of Physical Evidence, Jan 1978, s. 19.
- 38 - FATTEH, A.: Handbook of forensic pathology, J.B.Lippincott Compan, Philadelphia, toronto, 1973, s. 33.
- 39 - KNIGHT, B.: The coroner's autopsy, Churchill Livingstone, Edinburgh, London, Melbourne and New York, 1983, s. 12.
- 40 - ELTZEROTH, R., Elzerman, T.: The crime scene technician manual, Board of Trustees, University of Illinois and Illinois Department of Law Enforcement, 1981, s. 103
- 41 - CAMERON, J.M.: Heat, cold and electricity, Editors: F.E.Camps, A.E.Robinson, B.G.B. Lucas.: Gradwohl's Legal Medicine, Third Edition, John Wright and Sons Ltd., Bristol, 1976, s. 351.
- 42 - KIRK, P.L.: Crime Investigation, Interscience Publishers, Inc., New York, 1953, s. 97-98.